YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
(viides jaosto)
17 päivänä tammikuuta 1995 *

Asiassa C-360/92 P,

Publishers Association, kotipaikka Lontoo, asiamiehinään asianajotoimisto Clifford Chancen J. Lever, QC, barristerit M. Pelling ja R. W. R. Thompson sekä solicitor R. Griffith, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto M. Loesch, 11, rue Goethe,

valittajana,

sekä sitä tukevat

Clé — The Irish Book Publishers Association, kotipaikka Dublin, asiamiehinään asianajotoimisto Matheson, Ormsby & Prenticen J. D. Cooke, SC, ja solicitor R. Heron, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto M. Loesch, 11, rue Goethe,

ja

Booksellers Association of Great Britain and Ireland, kotipaikka Lontoo, asiamiehinään asianajotoimisto Penningtonsin barrister C. Quigley ja solicitor M. Nathanson, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto M. Loesch, 11, rue Goethe,

väliintulijoina,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

jossa valittaja vaatii Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen (toisen jaoston) asiassa Publishers Association vastaan komissio 9.7.1992 antaman tuomion (T-66/89, Kok. 1992, s. II-1995) kumoamista,

muut asianosaiset:

Euroopan yhteisöjen komissio, edustajanaan oikeudellisen osaston virkamies B. J. Drijber asiamiehen ominaisuudessa avustajanaan N. Forwood, QC, prosessiosoite Luxemburgissa oikeudellisen osaston virkamiehen G. Kremlisin toimisto, Centre Wagner, Kirchberg,

jota tukevat

1. **Pentos plc**, kotipaikka Lontoo,

ja

2. **Pentos Retailing Group Ltd**, kotipaikka Birmingham,

molempien asiamiehenä asianajotoimisto Norton Rosen solicitor R. P. Falkner, osoite Norton Rose, Kempson House, Po Box 570, Camomile Street, Lontoo EC 3A 7 AN,

väliintulijoina,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodrígues Iglesias (esittelevä tuomari) jaoston puheenjohtajana sekä tuomarit J. C. Moitinho de Almeida ja D. A. O. Edward,

julkisasiamies: C. O. Lenz,
kirjaaja: hallintovirkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Publishers Associationin, Clé — The Irish Book Publishers Associationin barrister B. Shipseyn edustamana, Booksellers Association of Great Britain and Irelandin sekä komission 10.3.1994 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esittämät lausumat ja

kuultuaan julkisasiamiehen 16.6.1994 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Publishers Association (jäljempänä PA) on tuomioistuimen kirjaamoon 17.9.1992 jättämällään valituskirjelmällä tehnyt yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 49 artiklan mukaisen valituksen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen 9.7.1992 asiassa Publishers Association vastaan komissio antamasta tuomiosta (T-66/89, Kok. 1992, s. II-1995, jäljempänä valituksenalainen tuomio), jolla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on hylännyt PA:n kanteen, jossa on vaadittu ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 12.12.1988 tehdyn komission päätöksen 89/44/ETY (IV/27.393 ja IV/27.394, Publishers Association — Net Book Agreements — EYVL 1989 L 22, s. 12, jäljempänä päätös) kumoamista.

2 Riidanalaisen asian tosiasiat on kuvattu valituksenalaisessa tuomiossa seuraavasti:

"2. Sopimuksia, joita muutoksenhaun alaisessa päätöksessä käsitellään, on kaksi, ja ne on solmittu Publishers Associationissa, johon kuuluu valtaosa (70—80 %) Yhdistyneessä kuningaskunnassa toimivista kustantajista. Näistä kahdesta sopimuksesta ensimmäisessä osapuolina olevat kustantajat ovat PA:n jäseniä, kun taas toisen sopimuksen osapuolet eivät ole PA:n jäseniä. PA:n mukaan sen jäsenten ei ole pakko liittyä sopimukseen.

3. PA:n jäsenten keskinäinen sopimus ja muiden kuin jäsenten kanssa tehty sopimus sisältävät pääasiassa samat määräykset. Ainoa ero niiden välillä koskee sovitun menettelyn toteuttamistapaa.

Net Book Agreements -sopimusten sisältö

4. Sopimukset, jotka on solmittu vuonna 1957 ja joiden otsikkona on Net Book Agreements ... määräävät vakioehdot määrähintaisten kirjojen myynnille (ns. net books). Näiden vakiomyyntiehtojen mukaan on periaatteessa kiellettyä myydä, tarjota myytäväksi tai sallia, että määrähintaista kirjaa myydään yleisölle halvemmalla hinnalla kuin kustantajan määräämällä nettohinnalla. Tästä kiellosta olevat poikkeukset (varastossa olevat kirjat ja käytettyinä myytävät kirjat) on nimenomaisesti säännelty vakiomyyntiehdoissa, jotka sallivat määrähintaisten kirjojen myynnin alennuksin muun muassa kirjastoille, muille kuin ammattimaisille kirjojen välittäjille (book agents) ja tukkuostajille, silloin kuin edellä mainituilla on yhdistyksen etukäteen tähän tarkoitukseen myöntämä lupa. Tässä luvassa määrätään alennuksen suuruus ja alennuksen myöntämisen ehdot.

5. Näitä ehtoja sovelletaan kaikkiin tukku- ja vähittäiskauppiaiden myynteihin yleisölle Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Irlannissa, silloin kun kustantaja on varmistaakseen kyseisen kirjan julkaisemisen tai levityksen päättänyt markkinoida sitä määräämäänsä vähittäismyyntihintaan. Sitä vastoin vakiomyyntiehtoja ei sovelleta suorissa myynneissä kustantajalta asiakkaalle, joka ei ole kauppias.

6. Sopimuksissa on lisäksi sovittu niiden toteuttamistavasta. Sopimuksissa osallisina olevat yritykset ovat valtuuttaneet PA:n johtokunnan keräämään tietoja kirjakauppojen tekemistä sopimusrikkomuksista ja yleisellä tasolla tietoja kaikista net books -kirjojen markkinointiehtojen rikkomisista...

7. Sopimusten iv) kohdan soveltamiseksi käytäntöön yhdistyksen johtokunta on tehnyt vakioehtosäännöstön, joka oikeuttaa kirjakaupat myöntämään alennuksia kirjastoille, muille kuin ammattimaisille kirjojen välittäjille (book agents) ja tukkuostajille. Lupa myönnetään kullekin kirjastolle, muulle kuin ammattimaiselle kirjojen välittäjälle ja tukkuostajalle erikseen.

...

12. PA:n muistiona julkaisema Code of Allowances kuvailee yleisen kauppatavan, jota on noudatettu alennusten myöntämisessä määrähintaisista kirjoista. Alennuksista, uusista painoksista, tarjouspainoksista ja myymättä jääneistä kirjoista kustantaja tiedottaa tavallisesti etukäteen alan lehdissä. Alennuksia tai muita etuja — rahallisia tai määrällisiä — myönnetään usein varastointiajan perusteella. Säännöstöä sovelletaan vain kotimarkkinoilla.

13. Kirjakerhoille tarkoitettuja painoksia koskevat erityiset säännöt (Book Club Regulations), joita sovelletaan Yhdistyneen kuningaskunnan alueella toimiviin kirjakerhoihin. Näiden sääntöjen mukaan kustantajat voivat myöntää erityisoikeuksia kirjakerhoille, jotka on rekisteröity yhdistyksessä sen jälkeen, kun ne ovat allekirjoittaneet ja hyväksyneet kyseiset säännöt. Nämä säännöt sisältävät erityisesti määräyksiä, jotka koskevat kirjakerhoihin kuulumista, määrittelevät ehdot, joita kerhojen on noudatettava, jotta ne voivat tarjota kaupaksi ja myydä kirjoja, sekä määräävät tiettyjä rajoituksia mainonnalle. Kirjakerho ei saa myydä jonkin julkaisun ylijäämävarastoa muutoin kuin sille lisenssin myöntäneen kustantajan luvalla. PA:n mukaan kirjakerhoja koskevaa säännöstöä sovelletaan vain Yhdistyneessä kuningaskunnassa.

14. Vuodesta 1955 lähtien PA on sallinut vuosittaisen maanlaajuisen kirjojen alennusmyynnin. Se tarjoaa kirjakaupoille ja kustantajille tilaisuuden PA:n määräämissä rajoissa ja sen määräämin ehdoin myydä määrähintaa halvemmalla vaikeasti kaupaksi menevät kirjat ja täten rahoittaa varastojensa uudistamista.

15. Yhdistys julkaisee kirjakauppiaiden luetteloa (Directory of Booksellers), joka saatetaan ajan tasalle joka toinen kuukausi ja jossa luetellaan ne kirjakaupat, jotka täyttävät tietyt vaatimukset ja jotka ovat sitoutuneet noudattamaan määrähintaisten kirjojen vakiomyyntiehtoja.

...

Riidattomat tilastotiedot

17. Muutoksenhaun alaisessa päätöksessä esiintyvien tilastotietojen mukaan, joita PA ei ole kiistänyt, Ison-Britannian kustannusteollisuus on yksi maailman ja

Euroopan yhteisön suurimmista. Tärkeimmät tilastotiedot markkinoista ovat seuraavat: uusien julkaisujen määrä vuodessa on 40 000, josta 80 % on PA:n jäsenien kustantamia; 65 % julkaistuista kirjoista myydään Ison-Britannian markkinoilla ja loppu menee vientiin; viennistä suuntautuu muihin Euroopan yhteisön jäsenmaihin 25 % ja tästä määrästä 4,5 % Irlantiin. Mitä tulee tuontiin Irlantiin, on pantava merkille, että 80 % tuonnista tulee Yhdistyneestä kuningaskunnasta ja että tämä tuonti vastaa yli 50 % kirjojen kokonaismyynnistä.

18. Riidatonta on myös, että noin 75 % Yhdistyneessä kuningaskunnassa myydyistä kirjoista tai brittiläisten kustantajien Irlantiin viemistä kirjoista markkinoidaan määrähintaisina kirjoina.

Kansallisen tuomioistuimen arviointi NBA:n laillisuudesta

19. Restrictive Practices Court (kilpailuasioissa toimivaltainen tuomioistuin Yhdistyneessä kuningaskunnassa) on useaan kertaan tutkinut NBA:n laillisuuden Ison-Britannian voimassa olevan oikeuden kannalta ja on ilmaissut myönteisen kantansa tässä suhteessa — ensimmäisen kerran vuonna 1962. Tämä tuomioistuin on todennut PA:n jäsenten kesken solmitusta sopimuksesta, että i) NBA:n lakkauttaminen poistaisi yleisöltä erityisiä etuja ja hyötyä, koska lakkauttaminen johtaisi hintojen nousuun, varastoja pitävien kirjakauppojen määrän laskuun sekä julkaistujen teosten määrän ja valikoiman pienenemiseen; ii) yleisö ei kärsi merkittävää haittaa NBA:n voimassaolosta verrattuna niihin haittoihin, jotka seuraisivat NBA:n lakkauttamisesta, ja iii) näin ollen NBA ei ole yleisön edun vastainen.

20. Vuonna 1964 Restrictive Practices Court on päättänyt yksinkertaistetussa menettelyssä (summary proceeding), että muiden kuin jäsenten kanssa tehty sopimus ei ollut yleisön edun vastainen. Päätös on tehty samoin perustein kuin vuoden 1962 päätös.

21. Vuonna 1968 Restrictive Practices Court on uudelleen tutkinut NBA:n lainmukaisuuden vuoden 1964 Resale Prices Actin (vähittäismyyntihintalaki) uusien määräysten valossa. Restrictive Practices Court on noudattaen vuonna 1962 antamansa päätöksen perusteluja myöntänyt poikkeuksen vuoden 1964 Resale Prices Actin säätämästä yleisestä määrähintakiellosta."

3 Komissio on todennut päätöksensä 1 artiklassa, että nämä kaksi sopimusta, nimeltään Net Book Agreements (jäljempänä NBA:t), jotka on solmittu PA:n piirissä samoin kuin soveltamissäännöt ja muut niihin liittyvät säännöt, olivat ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan vastaisia sikäli, kuin ne koskivat kirjojen kauppaa jäsenvaltioiden välillä.

4 Päätöksensä 2 artiklassa komissio on hylännyt PA:n tekemän ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan mukaisen poikkeuslupapyynnön sillä perusteella, että sopimusten määräämät rajoitukset eivät olleet välttämättömiä haluttujen tavoitteiden saavuttamiseksi eli varastoja pitävien kirjakauppojen lukumäärän vähenemisen sekä myynti- ja painosmäärien pienenemisen välttämiseksi ja siten kirjojen hinnannousun välttämiseksi.

5 Lopuksi komissio on velvoittanut päätöksensä 3 ja 4 artiklassa PA:n lopettamaan ETY:n perustamissopimuksen vastaisen menettelynsä ja velvoittanut PA:n esittämään komission hyväksyttäväksi etukäteen ehdotuksen kustantajille, kirjakaupoille ja kirjakerhoille osoitettavasta tiedotteesta, jossa niille selvitetään päätöksen vaikutukset Yhdistyneen kuningaskunnan ja muiden jäsenvaltioiden väliseen kirjojen kauppaan.

6 Vuonna 1989 PA nosti kanteen yhteisöjen tuomioistuimessa tätä päätöstä vastaan. Väliaikaismääräyspyynnön vuoksi yhteisöjen tuomioistuimen presidentti on määräyksellään 13.6.1989 lykännyt päätöksen 2—4 artiklan täytäntöönpanon. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin, jonne asia on siirretty marraskuussa 1989 uusien toimivaltasääntöjen nojalla, on hylännyt kanteen valituksenalaisella tuomiollaan.

7 Valituksenalaisessa tuomiossa todetaan muutoksenhaun alaisesta päätöksestä erityisesti seuraavaa:

"72. Päätöksen 71—86 kohdassa harkitaan kysymystä, onko kollektiivinen määrähintajärjestelmä kirjojen kaupassa välttämätön, jotta kantajana olevan yhdistyksen esittämät tavoitteet saavutetaan. Komissio mainitsee NBA-järjestelmän tavoitteet, joita ovat varastojen pienenemisen ja sitä kautta painosten pienenemisen välttäminen, kirjojen hinnannousun välttäminen ja pienten painosmäärien teosten katoamisen välttäminen, mutta ei ota kantaa kysymykseen, onko nämä tavoitteet käytännössä saavutettu ja onko tämä levitysjärjestelmä kaikista parhain saavuttamaan nämä tavoitteet kansallisilla markkinoilla. Sitä vastoin päätöksessä korostetaan, että tässä asiassa on kyseessä päätöksen antaminen määrähintajärjestelmästä, joka ulottumalla muihin jäsenvaltioihin, erityisesti Irlantiin, tapahtuvaan vientiin samoin kuin muista jäsenvaltioista, mukaan lukien Irlannista, tulevaan tuontiin ja jälleentuontiin rajoittaa hintakilpailua, mikä vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan (75 kohta). Päätöksessä täsmennetään, että saavuttaakseen edellä mainitut tavoitteet PA on luonut kollektiivisen järjestelmän, joka määrää tietylle kirjalle saman hinnan kaikissa kirjakaupoissa, mistä seuraa, että teoksen hinnalla ei kilpailla (73 kohta 3 alakohta). Tässä kohtaa päätöksestä käy ilmi, että siinä viitataan NBA-järjestelmän aiheuttamien rajoitusten merkitykseen sellaisina, kuin ne on kuvattu 50—59 kohdassa. Huomioon ottaen NBA-järjestelmän rajoitusten luonne ja niiden vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan päätöksessä katsotaan, että PA:n on näytettävä, että sopimusten tavoitteiden toteuttaminen vaatii kollektiivisen järjestelmän ennemmin kuin individuaalisen vertikaalisen hintojenmääräämisjärjestelmän (74 kohta)."

8 Käsiteltävänä olevassa valituksessaan PA vaatii ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion sen osan kumoamista, jossa on hylätty väite siitä, että päätöksen 2 artiklassa on virheellisin perustein hylätty PA:n tekemä ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan mukainen poikkeuslupapyyntö (perustelujen 71—116 kohta). Sitä vastoin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion siihen osaan, jossa on hylätty väite siitä, että perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa ei ole rikottu, ei ole haettu muutosta.

9 Kuten PA:n yhteisöjen tuomioistuimen kirjalliseen kysymykseen antamasta vastauksesta käy ilmi, valituksen kohde on tarkasti ottaen se, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tuomiollaan vahvistanut komission päätöksen perustelut siitä, että kilpailunrajoitukset, jotka johtuvat NBA:ista, PA:n päätöksistä kirjastoille ja muille kuin ammattimaisille kirjojen välittäjille annettavista alennuksista sekä määräalennuksista, kirjakerhoja koskevasta säännöstöstä ja päätöksistä, jotka koskevat vuosittaisen maanlaajuisen kirja-alennusmyynnin ehtoja, eivät ole välttämättömiä kilpailunrajoituksia (päätöksen 1 artiklan a, b, d ja e kohta).

10 Sitä vastoin valitus ei koske Code of Allowancesiksi kutsuttua säännöstöä eikä PA:n päätöstä, joka koskee niitä edellytyksiä, jotka vaaditaan, jotta kirjakauppa otetaan Directory of Booksellersiin (päätöksen 1 artiklan c ja f kohta). Nämä ovat toimintatapoja, jotka PA oli jo ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa kirjallisessa käsittelyssä ilmoittanut lopettavansa.

11 Osakeyhtiöt Pentos plc, joka on kirjakauppaa harjoittava yritys, ja Pentos Retailing Group Ltd, joka on yksi ensiksi mainitun tytäryhtiöistä, (molemmat jäljempänä Pentos) ovat yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon 30.11.1992 jättämällään hakemuksella pyytäneet saada esiintyä väliintulijoina tukeakseen komission vaatimuksia. Clé — The Irish Book Publishers Association (jäljempänä Clé), joka

on irlantilaisten kustantajien yhdistys, ja Booksellers Association of Great Britain and Ireland (jäljempänä Booksellers Association) ovat 16. ja 18.12.1992 yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon jättämillään hakemuksilla pyytäneet saada esiintyä väliintulijoina tukeakseen PA:n vaatimuksia. Yhteisöjen tuomioistuin on 8.3.1993 antamallaan määräyksellä hyväksynyt nämä väliintulot.

Valituksen perustelut

12 Ensimmäisenä perustelunaan PA, jota tukevat Clé ja Booksellers Association, esittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on soveltanut lakia väärin hyväksyessään 72 kohdassa komission väitteen, jonka mukaan PA on luonut kollektiivisen järjestelmän, joka määrää tietylle kirjalle saman hinnan kaikissa kirjakaupoissa, vaikka NBA: t sallivat kunkin kustantajan itsenäisesti määrätä myyntihinnat. PA:n mukaan järjestelmän ainoat kollektiiviset piirteet ovat ne, että sopimukset oikeuttavat PA:n välittämään vakioehdot kaikille kirjakauppiaille Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Irlannissa, että sopimukset antavat kirjakauppiaille keinon hoitaa yritystään taloudellisesti järkevällä tavalla, että sopimukset määräävät yleiset poikkeukset määrähinnoista ja lopuksi, että sopimukset oikeuttavat PA:n valvomaan vakioehtojen noudattamista.

13 Toisena perustelunaan PA korostaa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 85—87 kohdassa tehnyt virheen, kun se ei ole todennut, että komission viittaus ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 25 päivänä marraskuuta 1981 tekemäänsä päätökseen 82/123/ETY (IV/428—VBBB v. VBVB, EYVL 1982 L 54, s. 36 ja yhdistetyt asiat 43/82 ja 63/82, VBVB ja VBBB v. komissio, tuomio 17.1.1984, Kok. 1984, s. 19, jäljempänä hollanninkielisten kirjojen asia) on soveltumaton tähän asiaan sillä perusteella, että tässä asiassa sopimukset ovat erilaisia.

14 Lisäksi PA on sitä mieltä, että tuomion 87 kohdasta ilmenevä komission väite siitä, että viittaus on tarkoitettu vain muistuttamaan yleisestä periaatteesta, jonka

mukaan tietyn järjestelmän edut kansallisilla markkinoilla eivät tee sen soveltamista välttämättömäksi jäsenvaltioiden välisessä kirjojen kaupassa, on myös asiaan soveltumaton. PA:n pääargumentti on nimittäin koko ajan ollut se, että NBA:t ovat välttämättömiä, jotta irlantilaiset lukijat hyötyvät samoista eduista kuin Ison-Britannian yleisö, eikä se, että koska myyntihintojen kollektiivinen määrääminen hyödyttää kotimarkkinoita, se olisi sen vuoksi välttämätön myös jäsenvaltioiden välisessä kaupassa. PA:n mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi tullut kumota tämä virheellinen lain tulkinta.

15 Kolmantena perustelunaan PA korostaa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on soveltanut lakia virheellisesti hyväksyessään komission käsityksen, jonka mukaan NBA:t eivät olleet välttämättömiä haluttujen tavoitteiden saavuttamiseksi selvittämättä sitä, saavutettiinko tavoitteet todellisuudessa vai ei. Sopimuksen välttämättömyyden todentamiseksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi tullut ensiksi määritellä NBA:iden tavoitteet, ja tutkia sitten, saavuttivatko NBA:t tavoitteet käytännössä, ja jos saavuttivat, niin missä määrin, ja lopuksi, oliko mahdollista saavuttaa ne kilpailua vähemmän rajoittavin keinoin.

16 Neljäntenä perustelunaan PA toteaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tulkinneen virheellisesti ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohtaa, kun se on katsonut valituksenalaisen tuomion 84 kohdan viimeisessä virkkeessä, että PA yhdistyksenä, johon kuuluivat Yhdistyneessä kuningaskunnassa toimivat kustantajat, ei voinut näyttääkseen toteen NBA:iden välttämättömyyden vedota niihin mahdollisiin kielteisiin vaikutuksiin, jotka NBA:iden lakkauttaminen mahdollisesti aiheuttaisi Irlannin markkinoilla.

17 Viidentenä perustelunaan PA toteaa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on soveltanut lakia virheellisesti hylätessään tuomionsa edellä mainitussa 84 kohdassa väitteen, että NBA-järjestelmä sortuisi, jos sen soveltamisalue rajoitettaisiin kansallisiin markkinoihin. PA kiistää koskaan väittäneensä tällaista.

18 Kuudentena perustelunaan PA kiinnittää huomiota useisiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tekemiin virheisiin lain soveltamisessa Restrictive Practices Courtin (jäljempänä RPC) tuomioiden osalta.

19 Ensinnäkään PA ei ole koskaan väittänyt, vaikka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin niin toteaa 79 kohdassa, että komissio ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisivat sidoksissa RPC:n toteamuksiin, jotka koskevat NBA:iden myönteisiä vaikutuksia Yhdistyneen kuningaskunnan kotimarkkinoilla, vaan on ainoastaan halunnut vedota poikkeuslupahakemuksensa tueksi näihin toteamuksiin ja niitä tukeviin tosiasioihin.

20 Seuraavaksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on virheellisesti todennut samassa kohdassa, että komissio oli ottanut riittävässä määrin huomioon RPC:n loppupäätelmät. Komission päätöksen 43 kohdasta ei todellakaan käy ilmi, että komissio olisi tutkinut näiden päätösten loppupäätelmät.

21 Lopuksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on soveltanut lakia virheellisesti viitatessaan tuomionsa 77 kohdassa siihen, että PA olisi väittänyt, että RPC:n päätelmät, joissa todetaan NBA: iden edut, soveltuisivat yhtä hyvin jäsenvaltioiden väliseen kauppaan kuin kotimaista tuotantoa olevien kirjojen myyntiin Yhdistyneen kuningaskunnan alueella. PA ei ole koskaan väittänyt mitään tällaista, vaan on ainoastaan korostanut sitä, että nämä edut koituvat yhtä hyvin irlantilaisen kuin brittiläisenkin yleisön hyväksi.

22 Seitsemäntenä perustelunaan PA korostaa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on menetellyt virheellisesti tutkiessaan erikseen jokaisen PA:n NBA:iden välttämättömyyden tueksi esittämästä neljästä perustelusta (valituksenalaisen tuomion 96—115 kohta), kun taas PA:n mukaan näissä perusteluissa esitettyjen

ongelmien yhteisvaikutus tekee individuaalisen myyntihinnan määräämisjärjestelmän vaikutuksettomaksi ja siis NBA:iden kaltaisen järjestelmän välttämättömäksi, jotta halutut tavoitteet saavutetaan.

23 Kahdeksantena perustelunaan PA toteaa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on soveltanut lakia väärin, kun se ei ole havainnut ristiriitaa riidanalaisen päätöksen ja komission 27.11.1985 yhteisöjen neuvostolle antaman tiedonannon [Kom(85)681 lopullinen] välillä. Tiedonannossa komissio on todennut, että kirjojen myyntihinnan määrääminen on myönteinen keino tukea laajaa varastoa pitäviä kirjakauppoja.

24 Yhteisöjen tuomioistuin katsoo parhaaksi tutkia ensin kolmannen perustelun, jolla on keskeinen asema valituksen tueksi esitetyssä argumentoinnissa. Tämä perustelu on sitä paitsi yhteydessä neljännen ja kuudennen perustelun kanssa, jotka asettavat kyseenalaiseksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen analyysin NBA:iden kansallisista ja jäsenvaltioiden välisistä vaikutuksista.

25 Edellisessä kohdassa tarkoitetuissa perusteluissa tuodaan esiin, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei olisi ottanut huomioon, mitä seurauksia siitä on, että saman kielialueen olemassaolo aikaansaa yhdet kirjamarkkinat Irlannissa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Tämä laiminlyönti on estänyt PA:n käsityksen mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta tutkimasta tarpeeksi syvällisesti komission väittämiä NBA:iden käyttämisestä aiheutuvien kilpailunrajoitusten välttämättömyydestä.

26 Valituksenalaisen tuomion 83 kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on aluksi katsonut, että "näyttö siitä, että NBA-järjestelmän olennaiset edut kansallisella tasolla ulottuisivat myös jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, olisi ehkä hyödyllinen sellaisessa tapauksessa, jossa komission kielteinen päätös valittajan poikkeuslupahakemukseen perustuisi siihen, että teknisen tai taloudellisen kehityksen edistämisen edellytys ei täyttyisi. On huomattava, että tästä edellytyksestä ei tässä

asiassa ole kyse, koska PA:n pyynnön hylkäämisen syy koski yksinomaan NBA:iden käyttämisestä aiheutuvien kilpailunrajoitusten välttämättömyyttä. Sen vuoksi NBA:iden etujen tutkiminen kansallisilla markkinoilla, vaikka edut niillä olisi saavutettu, ei ole tarpeellista, jotta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi tutkia komission hylkäävän päätöksen laillisuuden".

27 Tämän päättelyn mukaan ei nähdä tarpeelliseksi sen tutkimista, missä määrin huomioon ottaen edellä mainitun yhden kielialueen NBA:iden tavoitteet ja niistä aiheutuvat kilpailunrajoitukset samoin kuin tavoitteiden ja rajoitusten välinen suhde on arvosteltava samalla lailla tai eri lailla sen mukaan, koskeeko arviointi vain Ison-Britannian aluetta vai yhteismarkkinoita.

28 Seuraavaksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 84 kohdassa lausunut, "että PA, joka on Yhdistyneessä kuningaskunnassa toimivien kustantajien yhdistys, ei voi vedota niihin mahdollisiin kielteisiin vaikutuksiin, joita Irlannin markkinoilla voi syntyä, vaikka nämä markkinat kuuluvat samaan kielialueeseen".

29 Tämä päätelmä perustuu virheelliseen lain soveltamiseen. Mikään ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan sanamuodossa tai tarkoituksessa ei salli tämän säännöksen sellaista tulkintaa, että siinä annettu mahdollisuus todeta, että 1 kohdan määräyksiä ei sovelleta tiettyihin sopimuksiin, jotka osaltaan tehostavat tuotantoa tai tuotteiden jakelua tai edistävät taloudellista tai teknistä kehitystä, olisi sallittua vain ehdolla, että tällaiset hyödylliset vaikutukset toteutuvat vain yhden jäsenvaltion alueella tai sellaisissa jäsenvaltioissa, joissa sopimuksessa osallisena olevat yritykset toimivat, eivätkä muiden jäsenvaltioiden alueella. Tällainen tulkinta on ristiriidassa yhteisön perustavoitteiden kanssa sekä yhteismarkkina- ja sisämarkkinakäsitteidenkin kanssa.

30 Lopuksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on huomauttanut RPC:n päätöksestä valituksenalaisen tuomion 79 kohdassa, että "kuten päätöksen 43 kohdasta käy ilmi, komissio ei ole jättänyt huomiotta Ison-Britannian tuomioistuimen päätöstä. Silti, kuten komissio on täydellä syyllä huomauttanut, kansallinen tuomioistuin, joka sitä paitsi oli antanut päätöksensä ennen Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin liittymistä Euroopan yhteisöihin, ei ole suoraan ottanut kantaa NBA:ista yhteismarkkinoille aiheutuvien kilpailunrajoitusten välttämättömyyteen. Siltä osin kuin tämä tuomioistuin on epäsuorasti sivunnut vientikauppaa, se on todennut, että PA ei ollut näyttänyt, että NBA:iden lakkauttaminen johtaisi viennin oleelliseen vähenemiseen. Tämän vuoksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että päätös ei ole riittämättömästi perusteltu, koska siinä ei ole nimenomaisesti kumottu Restrictive Practices Courtin vuonna 1962 tekemiä päätelmiä eikä valittajan esittämää näyttöä, jolla on pyritty todistamaan, että kirjamarkkinat eivät ole vuodesta 1962 olennaisesti muuttuneet. Missään tapauksessa, kuten yhteisöjen tuomioistuin on edellä mainitun 17.1.1984 antamansa tuomion, VBVB ja VBBB v. komissio, 40 kohdassa todennut, kansallisten oikeuslaitosten käytäntö, vaikka se olisi sama kaikissa jäsenvaltioissa, ei voi olla sitovaa ETY:n perustamissopimuksen kilpailusääntöjen soveltamisessa".

31 Tämä päätelmä on virheellisesti perusteltu siltä osin, kuin siitä ei käy ilmi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi tutkinut valittajan väitteen, joka on valituksenalaisen tuomion 77 kohdassa referoitu seuraavasti:

"Kantaja korostaa, että komissio ei olisi saanut hyvän hallintotavan periaatteen mukaisesti sivuuttaa Restrictive Practices Court of United Kingdomin vuoden 1962 päätöksessä todettuja tosiasioita, vaikka se ei olekaan sidoksissa tähän tuomioon päätösvaltaansa käyttäessään. Tässä suhteessa PA huomauttaa, että Ison-Britannian oikeuslaitoksen toteamus NBA:iden välttämättömyydestä koskee yhtä hyvin valtioiden välistä kauppaa kuin kansallista tuotantoa olevien kirjojen myyntiä kotimaassa. Nämä toteamukset, joihin kansallinen oikeuslaitos on päätynyt, ovat säilyttäneet kaiken merkittävyytensä muutoksenhaun alaisen päätöksen

antamispäivään saakka niin Ison-Britannian markkinoilla kuin Irlanninkin markkinoilla. Samoin kantaja väittää, että se on esittänyt komissiolle useita merkittäviä todisteita, jotka osoittavat, että tilanne ei ole merkittävästi muuttunut sen jälkeen, kun Restrictive Practices Court on antanut päätöksensä...”

32 Edellä olevista toteamuksista käy ilmi, että valituksenalainen tuomio perustuu useissa kohdin virheelliseen lain soveltamiseen. Näin ollen se on kumottava ilman, että on tarpeellista tutkia muita valituksen perusteluja.

33 Yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 54 artiklan 1 kohdan toisen virkkeen mukaisesti tuomioistuin voi kumotessaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätöksen päättää lopullisesti asian, jos asia on ratkaisukelpoinen. Tässä asiassa tämä edellytys täyttyy.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa nostettu komission päätöksen mitätöimiskanne

34 Mitätöimiskanteessaan PA on vedonnut useisiin perusteisiin. Kuitenkin kuten edellä 8 kohdassa on todettu, siihen osaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiota, jossa on hylätty väite siitä, että ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan määräyksiä ei ole rikottu, ei ole haettu muutosta, joten siltä osin tuomio on lopullinen.

35 Näin ollen riittää, että tuomio annetaan siltä osin, kuin poikkeuslupapyynnön hylkäävän päätöksen 2 artiklan perusteluja on väitetty virheellisiksi.

36 Ensiksi PA korostaa, että päätöksen perustelut ovat ristiriidassa PA:n poikkeuslupahakemuksensa tueksi esittämien seikkojen kanssa siltä osin, kuin on kyse kilpailunrajoitusten välttämättömyydestä (päätöksen 71—86 kohta). Näinä seikkoina PA viittaa erityisesti RPC:n päätöksiin, joista käy ilmi toisaalta, että NBA:iden poistamisen jälkeen kustantajat eivät enää kauan voisi määrätä net books -kirjojen vähittäismyyntihintaa (LR 3RP 246, 312), ja toisaalta, että NBA:iden lakkauttaminen aiheuttaisi kirjakauppojen varastojen määrän ja laadun laskun, kirjojen hinnan nousun ja julkaistujen teosten määrän vähenemisen (LR 3RP 246, 322).

37 Toiseksi PA korostaa, että päätös perustuu useisiin tosiasia- ja perusteluvirheisiin, joihin kuuluu erityisesti päätöksen 75 kohdassa tehty viittaus hollanninkielisten kirjojen asiaan.

38 Koska näiden kahden PA:n väitteen pääasiallisena tarkoituksena on näyttää, että päätöksessä ei ole asianmukaisesti huomioitu PA:n perusteluja siltä osin, kuin ne koskevat päätöksen kielteisiä vaikutuksia jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja erityisesti Irlannin kirjamarkkinoihin, väitteitä on käsiteltävä yhdessä.

39 ETY:n perustamissopimuksen 190 artiklan mukaisesti päätökset on ehdottomasti perusteltava. Noudatetun oikeuskäytännön mukaisesti, vaikka komissio ei olisi vastannut kaikkiin tosiasiaseikkoihin ja oikeudellisiin seikkoihin, joita poikkeuslupapäätöstä pyytävät yritykset ovat esittäneet, jokaisen päätöksen perustelujen on oltava toisaalta sellaiset, että yhteisöjen tuomioistuin voi harjoittaa laillisuusvalvontaansa, ja toisaalta sellaiset, että ne kertovat sekä jäsenvaltioille että kaikille jäsenvaltioiden kansalaisille, joita asia koskee, millä tavalla komissio on soveltanut ETY:n perustamissopimusta.

40 Tässä tapauksessa PA on esittänyt RPC:n päätökset olennaisena näyttönä väitetyistä hyödyllisistä vaikutuksista. PA:n väitteet, joiden mukaan RPC:n toteamuk-

set NBA:iden hyödyllisistä vaikutuksista Yhdistyneessä kuningaskunnassa soveltuivat myös sopimusten vaikutusten arviointiin Irlannissa, vaikuttivat perustelluilta sama kielialue huomioon ottaen.

41 Näissä oloissa komission olisi tullut tutkia väitteet, jotka PA teki RPC:n päätösten perusteella.

42 Aluksi on todettava, että komissio on päätöksensä 43 kohdassa maininnut kansallisen tuomioistuimen päätökset, mutta vain muistuttaakseen niiden olemassaolosta kommentoimatta niiden sisältöä.

43 Seuraavaksi on todettava, että päätöksen 72 kohdassa, jossa komissio on luetellut PA:n väitteet, komissio on jättänyt viittaamatta RPC:n päätöksiin samoin kuin NBA:iden etuihin Irlannin kirjamarkkinoilla.

44 Komission päätös ei näin ollen sisällä mitään selitystä, miksi RPC:n loppupäätelmät ja PA:n väitteensä tueksi esittämät asiakirjat on katsottu asiaan kuulumattomiksi. Tästä seuraa, että huomioon ottaen Ison-Britannian ja Irlannin markkinoiden muodostaman yhteisen kielialueen komissio ei ole riittävästi perustellut päätöstään tältä osin.

45 Päätöksensä 75 kohdassa komissio käsittelee NBA:iden soveltamista vientiin muihin jäsenvaltioihin, erityisesti Irlantiin. Päätöksen 75 kohta kuuluu seuraavasti:

"...Komission päätettävänä on hintojen vahvistamisjärjestelmä, joka ulottuu vientiin muihin jäsenvaltioihin, erityisesti Irlantiin, samoin kuin tuontiin ja jälleentuontiin muista jäsenvaltioista, mukaan lukien Irlannista. Järjestelmä sellaisena, kuin sitä nykyisin noudatetaan, estää hintakilpailua, mikä vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan jakelun tasolla. Komissio on jo päätöksessään 82/123/ETY, asiassa N:o IV/428 — VBBB v. VBVB, todennut, että kollektiivinen myyntihintojen noudattamisjärjestelmä, jonka tarkoituksena on edistää kyseessä olevien kirjojen julkaisemista ja levitystä ja joka rajoittaa kilpailua jäsenvaltioiden välisessä kaupassa, ei ollut välttämätön sellaisena, kuin se kyseessä olevissa sopimuksissa oli."

46 On kuitenkin huomattava, että hollanninkielisten kirjojen asiassa riidanalainen sopimus sisälsi nimenomaan jokaista kustantajaa koskevan velvoitteen määrätä jokaiselle julkaisulleen vähittäismyyntihinta, jota oli noudatettava vähittäiskaupassa. Sopimus aikaansai kustantajien ja kirjakauppojen välisen sopimusjärjestelmän, joka esti kaiken kilpailun sopimukseen kuulumattomien kustantajien ja kirjakauppojen kanssa.

47 Kustantajien yhdistysten sekä Alankomaiden ja Belgian kirjakauppojen luoma järjestelmä poikkesi siis NBA:iden luomasta järjestelmästä, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kuvannut valituksenalaisen tuomion 4 ja 5 kohdassa ja joka on selvitetty edellä 2 kohdassa. Itse asiassa NBA:t ovat sopimuksia, jotka määräävät vakioehdot määrähintaisten kirjojen myynnille ainoastaan silloin, kun kustantaja päättää markkinoida tietyn kirjan net book -kirjana.

48 On siis todettava, että viittaus hollanninkielisten kirjojen asiaan on selvästi asiaan kuulumaton ja siis virheellinen perustelu.

49 Tästä syystä on riittävää kumota päätöksen 2 artikla ja tämän seurauksena myös päätöksen 3 ja 4 artikla sillä perusteella, että olennaista menettelymääräystä on rikottu ETY:n perustamissopimuksen 173 artiklassa tarkoitetulla tavalla, eikä ole tarpeellista tutkia muita PA:n perusteluja.

Oikeudenkäyntikulut

50 Jos valitus on perusteltu ja jos yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee itse riidan lopullisesti, se lausuu työjärjestyksensä 122 artiklan mukaan oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuudesta. Valituksiin, jotka on tehty 118 artiklan nojalla, sovellettavan työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaisesti hävinneen asianosaisen on korvattava vastapuolen oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Komission hävittyä asian olennaisilta osin se velvoitetaan omien kulujensa lisäksi korvaamaan kaikki vastapuolen oikeudenkäyntikulut kokonaisuudessaan sekä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa että tässä tuomioistuimessa sekä Clé — The Irish Book Publishers Associationille ja Booksellers Association of Great Britain and Irelandille väliintulosta tässä tuomioistuimessa aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

51 Työjärjestyksen 69 artiklan 4 kohdan mukaisesti tuomioistuin voi päättää, että väliintulijan, joka on muu kuin jäsenvaltio tai yhteisön toimielin, on vastattava omista oikeudenkäyntikuluistaan. Asian näin päättyessä Pentos plc:n ja Pentos Retailing Group Ltd:n on vastattava omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen 9 päivänä heinäkuuta 1992 asiassa T-66/89 antama tuomio kumotaan.

2) ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamista 12 päivänä joulukuuta 1988 tehdyn komission päätöksen 89/44/ETY (IV/27.393 ja IV/27.394, Publishers Association — Net Book Agreements) 2, 3 ja 4 artikla julistetaan mitättömiksi.

3) Komission on vastattava omista oikeudenkäyntikuluistaan. Lisäksi komissio velvoitetaan korvaamaan valittajan oikeudenkäyntikulut niin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa kuin tässä tuomioistuimessa sekä väliintulijoiden Clé — The Irish Book Publishers Associationin ja Booksellers Association of Great Britain and Irelandin oikeudenkäyntikulut tässä tuomioistuimessa.

4) Pentos plc:n ja Pentos Retailing Group Ltd:n on vastattava omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Rodríguez Iglesias Moitinho de Almeida Edward

Julistettiin Luxemburgissa 17 päivänä tammikuuta 1995.

Kirjaaja

R. Grass

Presidentti,
viidennen jaoston puheenjohtaja

G. C. Rodríguez Iglesias